

ΕΝΟΤΗΤΑ 12: Η ωρίμανση της βιομηχανικής επανάστασης (σελ. 41-43)

Το φαινόμενο «βιομηχανική επανάσταση» και η εξάπλωσή του (σελ. 41)

- **Εκβιομηχάνιση:** Μετάβαση από την αγροτική-βιοτεχνική οικονομία στην βιομηχανική → 1) χρήση νέων τεχνικών μέσων (**μηχανών**), 2) νέες μορφές ενέργειας (**άνθρακας**), 3) καινοτομίες στη μεταλλουργία, 4) συγκέντρωση εργαζομένων σε εργοστάσια, 5) έντονη ανάπτυξη → Ιστορικό φαινόμενο με πολλαπλές συνέπειες → *Βιομηχανική Επανάσταση*
- **Γεωγραφική εξάπλωση** εκβιομηχάνισης: Έως τα μέσα του 19^{ου} αι. → *Μ. Βρετανία, Βορειοανατολική Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Δυτική Γερμανία, Βόρεια Ιταλία* / Από τα μέσα του 19^{ου} αι. → Νέες περιοχές της Ευρώπης & Η.Π.Α.
- **Σύνδεση βιομηχανίας & επιστήμης:** Νέες επιστημονικές ανακαλύψεις (π.χ. οργανική χημεία-ηλεκτρισμός) → Δημιουργία νέων βιομηχανικών κλάδων & αύξηση της παραγωγής (βαφές, λιπάσματα, πλαστικές ύλες, κινητήρες, λαμπτήρες κ.ά.)

Η επανάσταση στις συγκοινωνίες και στις επικοινωνίες (σελ. 42-43)

Συγκοινωνίες:

- Σιδηρόδρομος: πρώτη ατμάμαξα 1825 (Μ. Βρετανία-Stephenson)
- Σιδερένια ατμόπλοια: αντικατάσταση ξύλινων ιστιοφόρων
- Αυτοκίνητα: με ηλεκτρικούς κινητήρες
- Αεροπλάνα

Επικοινωνίες:

- **ηλεκτρικός τηλεγράφος, τηλέφωνο, ασύρματος τηλεγράφος**
- Αποτέλεσμα: διαρκής ανάπτυξη ενός διεθνούς δικτύου μεταφορών → ραγδαία οικονομική εξέλιξη

Οικονομικός φιλελευθερισμός και καπιταλισμός (σελ. 43)

- Νέος τρόπος οικονομικής οργάνωσης: **Ελεύθερη Αγορά ή Καπιταλισμός** → Απόλυτη ελευθερία κέρδους για τους επιχειρηματίες → Αποτελέσματα: πλουτισμός και συσσώρευση χρημάτων για τους λίγους / επιδίωξη ατομικού συμφέροντος & αδιαφορία για το κοινωνικό σύνολο
- Σύμπραξη κεφαλαιούχων → Δημιουργία εταιρειών → μετατροπή του κεφαλαίου σε **μετοχές** (τα μερίδια του κάθε συνέταιρου με βάση τα χρήματα που έχει διαθέσει)
- Δημιουργία μεγάλων **τραπεζών** → ιδρύματα που δανείζουν με τόκο χρήματα σε επιχειρηματίες
- Ανταγωνισμός βιομηχανιών → Αποτέλεσμα: συγχωνεύσεις – ολιγοπώλια – μονοπώλια
- Πρόβλημα του καπιταλισμού: αδυναμία απορρόφησης της παραγωγής από τους καταναλωτές → ανάγκη **κρατικής παρέμβασης** για περιορισμό του ανεξέλεγκτου κέρδους των βιομηχάνων

ΕΝΟΤΗΤΑ 13: Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της βιομηχανικής επανάστασης (σελ. 44-45)

Πληθυσμιακές μεταβολές (σελ. 44)

- Ραγδαία αύξηση του πληθυσμού μετά το 1850
- **Μετανάστευση:** 1) εσωτερική: συγκέντρωση εργατών σε πόλεις, 2) εξωτερική: Η.Π.Α. / Καναδάς / Αυστραλία

Κοινωνικοί μετασχηματισμοί (σελ. 44)

- Αριστοκράτες-μεγαλογαιοκτήμονες → Διατηρούν την ισχύ τους στην ανατολική & μεσογειακή Ευρώπη / Στην Αγγλία ασχολούνται με βιομηχανικές επιχειρήσεις / Στη Γαλλία χάνουν σταδιακά την επιρροή τους
- Αστοί → Κυρίαρχη κοινωνική τάξη / Διακρίνονται σε: 1) **Μεγαλοαστούς** (βιομήχανοι, τραπεζίτες, μεγαλέμποροι), 2) **Μεσοαστούς** (βιοτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες), 3) **Μικροαστούς** (δημόσιοι & ιδιωτικοί υπάλληλοι) / Κυριαρχούν οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά οι Μεγαλοαστοί
- Αγρότες → Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ευρωπαίων / Ζουν σε ασταθείς συνθήκες / Μεταναστεύουν
- Εργάτες → Άνδρες-γυναίκες-παιδιά / Διαρκώς αυξάνονται / Εργάζονται πολλές ώρες (12-16) σε αντίξοες συνθήκες / Δεν αμείβονται καλά / Αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και πεθαίνουν νέοι

Σοσιαλιστικές θεωρίες (σελ. 44-45)

- Εμφάνιση οικονομικών & πολιτικών θεωριών που προβάλλουν το κοινωνικό συμφέρον αντί του ατομικού
- Πρώτοι σοσιαλιστές: **Σαιν Σιμόν, Φουριέ, Όουεν, Μπλαν, Προυντόν** → Οραματίζονται μια ιδανική κοινωνία → **ουτοπικός** (=ανέφικτος) **σοσιαλισμός**
- **Καρλ Μαρξ-Φριντριχ Ένγκελς** → *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* (1848) → Προτροπή προς τους εργάτες για κοινωνική επανάσταση
- **Καρλ Μαρξ** → *Το Κεφάλαιο* (1867) → Πρόταση για ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος και δημιουργία ενός νέου συστήματος χωρίς κοινωνικές τάξεις στο οποίο αυτοί που παράγουν (εργάτες) θα είναι και ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής

Η ανάπτυξη του συνδικαλισμού (σελ. 45)

- Οι εργάτες αρχικά αντιδρούν χωρίς οργάνωση για τις αντίξοες συνθήκες εργασίας
- Μετά το 1830 οργανώνονται σε **σωματεία (συνδικάτα)** για την καλύτερη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους (π.χ. λιγότερες ώρες εργασίας [8 ώρες], καλύτερος μισθός, καλύτερες συνθήκες εργασίας, πολιτικά δικαιώματα)
- **Κύριος τρόπος διεκδίκησης** → απεργίες → καταστέλλονται βίαια (π.χ. 01/05/1886 → αιματοχυσία στην απεργία των εργατών του Σικάγο → Καθιέρωση **Πρωτομαγιάς** ως εργατικής εορτής)
- **Επιτεύγματα-κατακτήσεις** συνδικαλιστικού κινήματος έως το 1900: 1) μείωση ωρών εργασίας σε 10, 2) δημιουργία ασφαλιστικών ταμείων, 3) υπογραφή συλλογικών συμβάσεων με τους εργοδότες για τις κατώτερες αμοιβές των εργατών

Η πολιτική οργάνωση των εργατών (σελ. 45)

- Λονδίνο, 1864 → **Πρώτη Διεθνής Ένωση Εργατών** → Διαλύεται λόγω διαφωνιών
- Παρίσι, 1889 → **Δεύτερη Διεθνής** → Συμμετοχή μόνο μαρξιστών
- Δημιουργία διαφόρων σοσιαλιστικών & εργατικών πολιτικών κομμάτων → Διαμόρφωση δύο τάσεων: 1) άνοδος στην εξουσία μέσω εκλογών, 2) άνοδος στην εξουσία με επανάσταση (π.χ. Λένιν στη Ρωσία)

Το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας (σελ. 45)

- Οι γυναίκες εργάζονται & αποκτούν οικονομική ανεξαρτησία → Διεκδικούν τα **πολιτικά** τους δικαιώματα (**δικαίωμα ψήφου & συμμετοχής στην πολιτική**) → π.χ. Κοινωνική & Πολιτική Ένωση Γυναικών (1903-Αγγλία) → **Σουφραζέτες** (<suffrage=ψήφος στα γαλλικά)